

Türkiye Ekonomisinde Görünüm:

4. Çeyrek Nasıl Geçti?

HATİCE KARAHAN

- İktisadi aktivite nasıl bir tempo kaydetti?
- İşgücü piyasasında görünüm ne oldu?
 - Cari açık yılı nasıl geride bıraktı?

GİRİŞ

2014 yılının ilk 3 çeyreğine ilişkin veriler, Türkiye ekonomisinin ağırlıklı olarak dış talep desteği olarak gelişim gösterdiği bir görünümü ortaya koyuyor. İç talebin sınırlı bir katkı sağladığı bu tabloda, cari açıklama ve enflasyonla mücadele kapsamında devreye sokulan tedbirler gözle görülür bir rol oynadı. Dış dünyada gerek ekonomik gerekse jeopolitik olumsuzlukların yoğun olarak yaşanmasının da, bu dönemde Türkiye ekonomisine önemli yansımaları olduğunu vurgulamak gerekir.

Bu doğrultuda mütevazı bir tempoda büyümeye devam eden ulusal ekonomiye ilişkin 4. çeyrek Gayri-safi Yurtiçi Hâsıla (GSYH) verileri ise, 31 Mart 2015 tarihinde açıklanacak. Bu perspektif çalışması, veriler açıklanmadan önce, ilgili dönemde iktisadi aktivitenin nasıl bir performans sergilediğini sorgularken, işgücü piyasası ve cari açık gibi dinamiklere de değinerek, Türkiye ekonomisinin 2014 yılı 4. çeyreğindeki görünümünü ortaya koyuyor.

YILIN İLK 3 ÇEYREĞİNDE BÜYÜMENİN DİNAMİKLERİ

Türkiye ekonomisi 2014 yılının ilk yarısında, dış talebin hâkim olduğu bir büyüme görünümünü sergiledi. Zira bu dönemde güçlü bir artış gösteren ihracatın yanı sıra, ithalatın 2. çeyrek itibarıyla daralmaya geçmesi de, net ihracatın GSYH gelişim hızına 2,8 puanlık hatırı sayılır bir katkı yapmasını sağladı. 3. çeyrek ise, ihracatın reel olarak yıllık bazda yüzde 8 oranında arttığı, ithalatın ise yüzde 1,8 gerilediği bir döneme imza atarak, ekonominin dış talep yönlü büyüme eğilimini sürdürdü. Nitekim yılın bu çeyreğinde net ihracat, yıllık ekonomik büyümeye 2,5 puanlık bir destek verdi.

Bununla birlikte, 2014 senesinde jeopolitik gelişmelere ve küresel ekonomideki gevşek görünüme bağlı olarak yaşanan zorlukların, 3. çeyrekte Türkiye ekonomisini daha da fazla etkilediğini belirtmek gerekir. Özellikle ihracat anlamında reel bir büyüme gerçekleşmiş olsa da, miktar endeksinin bu dönemde ihracat

Hatice KARAHAN

1999 yılında Boğaziçi Üniversitesi İşletme Bölümü'nden mezun oldu. 2001 yılında Boğaziçi Üniversitesi İktisat Bölümü'nden yüksek lisans derecesi olarak doktora çalışmalarını yapmak üzere ABD'ye gitti. 2006 yılında Ekonomi doktorasını tamamladığı Syracuse University'de çeşitli ekonomi dersleri vermenin yanı sıra, Center for Policy Research bünyesinde araştırmacı olarak çalıştı. 2010-2012 yılları arasında MÜSİAD'da Genel Sekreter Yardımcısı ve Ekonomi Danışmanı olarak görev yaptı. Makroekonomi alanında doçentlik unvanına sahip olan Karahan'ın, Türkiye ekonomisi, kalkınma, enerji, AR-GE ve istihdam alanlarında birçok ulusal ve uluslararası yayını bulunmaktadır. İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde yarı zamanlı olarak doktora seviyesinde dersler veren Karahan, 2012'den bu yana çalışmalarını TÜBİTAK'ta sürdürmektedir. Doç. Dr. Karahan, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) Ekonomi Danışmanı olup, ayrıca Yeni Şafak gazetesinde ekonomi alanında köşe yazarlığı yapmaktadır.

artışında bir yavaşlamaya işaret etmesi, söz konusu gelişmelerin yansımaları olarak yorumlanabilir.

Öte yandan, makro ihtiyati önlemlerin etkisiyle yılın ilk yarısında zayıflayan iç talep, büyümeye 3. çeyrekte de oldukça sınırlı katkı vermeye devam etti. Bu çerçevede, ilk yarıda daralma kaydeden özel yatırımlar, 3. çeyrekte yüzde 0 oranındaki yıllık gelişim hızı sergilerken, ulusal ekonomi yılın ilk 3 çeyreğinde bu harcama kaleminden pozitif bir destek alamamış oldu. İlk yarıda ivme kaybeden özel tüketim harcamaları ise, bu eğilimini 3. çeyrekte de sürdürüp yüzde 0,2'lik bir artış kaydetti ve GSYH hızına 0,1 puanlık bir katkı verdi. Bu bağlamda yılın ilk 3 çeyreğinde, özel kesim harcamalarının Türkiye ekonomisinin gelişimine etkisi oldukça sınırlı oldu.

Bununla birlikte, 3. çeyrekte devlet tüketim harcamalarında görülen ivmelenmeyle, kamu sektörünün büyümeye hız kattığını eklemek gerekir. Ancak kamu yatırımlarında yılın ilk yarısında görülen düşüş, bu dönemde de devam etti.

2014 yılının 3. çeyreğinde en dikkat çeken faktörlerden biri ise, stoklardaki değişimin ulusal büyüme hızını 1,5 puan aşağı çekmesi oldu. Veriler incelendiğinde, stoklardaki ilgili gelişmede tarım sektöründeki olumsuz şartların önemli bir payı olduğu anlaşılıyor.

İşte tüm bu gelişmelerin bir sonucu olarak, yılın bu döneminde GSYH yıllık gelişim hızı yüzde 1,7 olarak kaydedilerek, beklenenden düşük bir tempoya işaret etti. Böylelikle yılın ilk 3 çeyreğinde Türkiye ekonomisi, iç ve dış olumsuz gelişmelerin etkisiyle yüzde 2,8 oranında mütevazı bir tempo sergiledi.

4. ÇEYREKTE GÖRÜNÜM

Yılın ilk 3 çeyreğine dair sunulan bu görünüm; ekonominin, dış talep ağırlıklı bir büyüme tablosu çizirken, yaşanan iç ve dış olumsuz gelişmelerden de önemli ölçüde etkilendiğini gösteriyor. Bu bölümdeki analiz ise; 2014'ün 4. çeyreğine dair bir değerlendirme yaparak, Türkiye ekonomisinin yılı nasıl bir tempoyla kapattığını inceliyor. Bunun yanı sıra, istihdam ve cari açıkla ilgili gelişmeler hakkında da bilgi vermeyi amaçlıyor.

Bu bağlamda, döneme ilişkin dış talep gelişimini, TÜİK tarafından açıklanan dolar bazındaki dış ticaret verileri ortaya koyuyor. Veriler, yılın son çeyreğinde ihracatın nominal olarak yıllık yüzde 0,3 azalırken, ithalatın ise yüzde 2,5 oranında düşüş kaydettiğini gösteriyor (Tablo 1). Söz konusu oranlar, ihracatın ekonomik büyümeye katkısının aşağı yönlü bir değişim geçirdiğine, ithalattaki zayıflamanın ise bu dönemde de devam ettiğine işaret ediyor.

Bu doğrultuda, yılın son çeyreğinde dış ticaretteki ilgili gelişmelere ışık tutmak anlamlı olacak. Buna ilişkin olarak, öncelikle, Türkiye'nin 2014 genelinde dış gelişmelere bağlı talihsiz bir dönem geçirdiğini hatırlatmak gerekir. Bu çerçevede, Türkiye'nin önde gelen ticaret ortaklarından Rusya ve Irak bağlamındaki jeopolitik gelişmelerin, ulusal ihracat hızını gözle görülür biçimde kesen iki ana unsur olduğu biliniyor. İşte yılın son çeyreğine bakıldığında da, Rusya pazarındaki daralmanın, ülkedeki ekonomik sıkıntıların etkisiyle şiddetlendiği anlaşılıyor. Nitekim bu dönemde yıllık bazda yüzde 22 düşüş kaydeden Rusya'ya ihracatın, Türkiye'nin ihracat gelişim hızını 1 puan aşağı çektiği görülüyor. Bununla beraber veriler, Irak pazarındaki daralmanın ise, bu dönemde şiddetini azaltarak devam etse de, toplam hıza 1,5 puanlık olumsuz katkı verdiğini gösteriyor.

Yılın son çeyreğinde ihracatın temposunu zayıflatan bir diğer etkenin ise, Avrupa pazarındaki durgunluk olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda, Türkiye'nin 1 numaralı ihracat pazarı olan Almanya'ya yapılan ihracatın yüzde 0,5 artış hızına gerilemesi yavaşlamada önemli bir rol oynarken, Fransa ve İspanya'ya yapılan satışlarda görülen düşüş de, bu duruma katkı sağladı. Söz konusu dönemde İngiltere pazarında daha yavaş bir tempo sergilenmesi de, bu anlamda dikkat çeken bir gelişme oldu.

Öte yandan İran ve ABD ise bu çeyrekte, Türkiye ihracatına sağladıkları katkı anlamında öne çeken ülkeler oldu. Nitekim İran pazarı 4. çeyrekte yıllık hızını yüzde 71,6'ya çıkararak, Türkiye ihracatının büyümesine 1,4 puanlık önemli bir katkı verdi. Keza ABD pazarı da yükseliş trendini sürdürerek, yüzde 29,8'lik bir bü-

yümeyle, ihracat gelişimine 1 puanlık olumlu bir etki yaptı. Buna ek olarak, Mısır, Azerbaycan, Hollanda ve Suudi Arabistan pazarlarındaki güçlenmeler de, yılın son çeyreğinde ihracatı pozitif etkileyen unsurlar oldu.

Bununla beraber, düşüş hızı 3. çeyrekte yüzde 2,8'e gerileyen ithalatın, 4. çeyrekte yüzde 2,5 oranında bir daralma göstermesinde, Rusya, Almanya, İran ve İsviçre'den yapılan ithalattaki düşüşlerin etkisi göze çarpıyor. Bu kapsamda, ithalattaki yıllık düşüşün devam etmesinde, iktisadi aktivitedeki ılımlı seyrin yanı sıra, petrol fiyatlarındaki düşüşün ve altın ticaretinin etkileri gözleniyor.

Öte yandan, sanayiye ve ekonomik büyümeye dair güçlü göstergelerden olan Sanayi Üretim Endeksi'nin (SÜE) yılın son çeyreğindeki performansı da, iktisadi aktivitenin gidişatına dair önemli ipuçları veriyor. Aralık ayında zirve yaparak 130,5 puana ulaşan SÜE, 2014 genelinde yüzde 3,6 oranında bir yükseliş kaydetti. Endeksin 2012 ve 2013 hızının, sırasıyla yüzde 2,5 ve yüzde 3 olduğu göz önüne alındığında, 2014 yılındaki bu tablo, bir hızlanmaya işaret ediyor. Bununla birlikte, son çeyrek itibariyle ele alındığında ise; endeksin, 2013'ün aynı çeyreğine göre yüzde 2,5 arttığı ve yılın en düşük çeyreklik performansını gösterdiği göze çarpıyor.

SÜE'deki söz konusu gelişmenin dinamiklerini anlamak amacıyla, endeksin alt kalemlerini değerlendirmek faydalı olacaktır. Bu kapsamda, 4. çeyrekte SÜE'nin dayanıklı tüketim malları üretimindeki artış hızı, yüzde 1,9 seviyesinde, bir önceki çeyrekte daha düşük bir tempo ortaya koyuyor. Buna karşılık, endeksin dayanıksız tüketim mallarındaki gelişim hızı ise, yüzde 4,7'lik yıllık artışla, güçlenen bir görünüm çiziyor. SÜE bağlamındaki bu görünüm, iç tüketimin son çeyrekte gözle görülür bir tempo artışı sergilemediğine dair sinyaller verirken, ihracat kanadındaki yavaşlamanın yansımalarını da içinde barındırıyor (Tablo 1).

Tüketim cephesindeki seyri daha detaylı değerlendirmek adına İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı (KKO) verileri incelendiğinde ise, aynı dönemde her iki tüketim malı grubunda da, yıllık bazda bir düşüş yaşandığı göze çarpıyor. Keza tüketim malı ithalatı ve

rileri de, yılın son çeyreğinde daralmanın güçlendiğini göstererek, harcamalardaki yavaş seyre işaret ediyor. Bir diğer ilgili gösterge olan tüketici kredilerinde ılımlı artışın sürüyor olması ise, tüketim kanadındaki zayıf görünüme dair bulguları güçlendiriyor (Tablo 1).

TABLO 1. ÖNCÜ GÖSTERGELERDE GELİŞİM HIZI (YÜZDE, YILLIK, NOMİNAL)

	2014 Ç1	2014 Ç2	2014 Ç3	2014 Ç4
*İhracat	8,5	4,7	2,9	-0,3
*İthalat	-2,2	-7,2	-3	-2,5
**Dayanıklı Tüketim Malları SÜE	3,9	1,7	3,1	1,9
**Dayanıksız Tüketim Malları SÜE	5,3	1,7	3,9	4,7
**Dayanıklı Tüketim Malları KKO	-2,2	3,6	0,1	-2,6
**Dayanıksız Tüketim Malları KKO	-0,1	1,4	0,5	-0,4
*Tüketim Malı İthalatı	-2,9	-4,5	-4,8	-5,9
Tüketici Kredileri	23,8	18,3	14,6	13,8
**Sermaye Malları SÜE	5,2	3,4	8,4	4,9
*Sermaye Malları İthalatı	-0,5	-1,9	-4,2	-1,8
**Yatırım Malları KKO	0,1	-2,9	-3,4	-2,3

TÜİK, TCMB, SETA Hesaplamaları

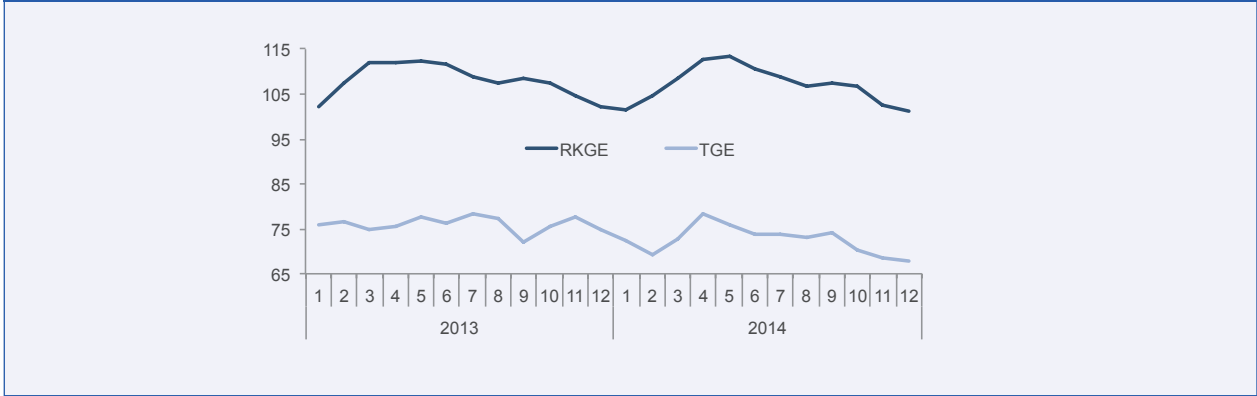
* USD bazında

**3 aylık ortalama

Öte yandan iç talepteki gidişatı anlamak adına, yatırımlardaki durumu ortaya koymak da önem taşıyor. Bununla ilgili olarak ise, yine SÜE alt kalemlerinden Sermaye Malları Endeksi incelendiğinde, yıllık bazda yüzde 4,9 oranında bir artış kaydedildiği görülüyor. KKO'nun ise, önceki çeyreğe göre bir yavaşlama ima eden SÜE göstergesine farklı yönde hareket ettiği anlaşılıyor. Nitekim KKO, yatırım malları imalatı kapasite kullanım oranında yaşanan gerilemenin 4. çeyrekte hafiflediğine işaret ederek, olumlu bir mesaj veriyor. Buna ek olarak, sermaye malı ithalatındaki daralmanın da, son çeyrekte bir miktar toparlanma gösterdiği görülüyor (Tablo 1).

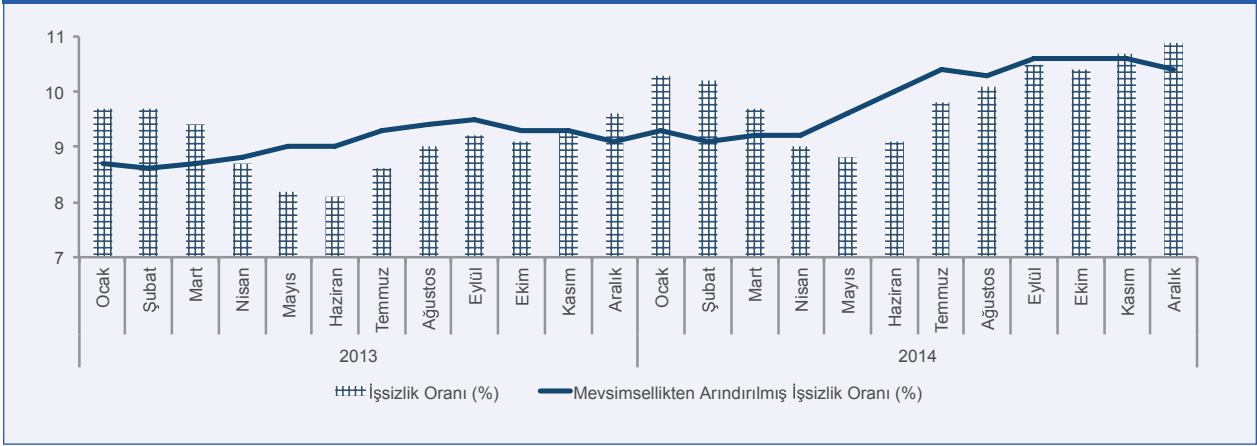
Bu indikatörler, net bir sinyal vermemekle birlikte, yatırımlarda zayıf giden seyrin, 2014 yılının 4. çeyreğinde bir nebze toparlanma sergileyebileceği şeklinde değerlendirilebilir. Ancak bu çerçevede, makine ve teçhizat kapsamındaki yatırım mallarının yanı sıra, inşaat yatırımlarındaki gelişmelerin de rol oynayacağına altını çizmek gerekir.

ŞEKİL 1. REEL KESİM VE TÜKETİCİ GÜVEN ENDEKSLERİ (PUAN)



Kaynak: TÜİK, TCMB

ŞEKİL 2. İŞSİZLİK ORANI (%)



Kaynak: TÜİK

Öte yandan, tüketici ve reel kesim beklentileri incelendiğinde, yılın son çeyreğinde bir düşüş eğilimi göze çarpıyor. Nitekim Reel Kesim Güven Endeksi (RKGE) ve Tüketici Güven Endeksi'nin (TGE), bu dönemde bir önceki çeyreğe kıyasla aşağı yönlü bir paralel hareket benimsediği görülüyor (Şekil 1). Bu görünüm, tüketim kanadında zayıf seyrin sürdüğüne dair bir işaret olarak algılanırken, reel kesimde ise gerek iç gerekse dış talep kaynaklı gerekçelerle, gözle görülür bir hız kazanımı olmadığı yönünde yorumlanabilir.

Bununla birlikte RKGE'nin son çeyrek görünümünde, mevsimsellikten kaynaklanan olumsuz faktörlerin de önemli rol oynadığının altını çizmekte fayda var. Ayrıca, bu dönemde endeksin en hafif olumsuz seyir gösteren kalemlerinden birinin, sabit sermaye yatırım harcamaları olduğunu belirtmek gerekir.

Tüm bu değerlendirmelere bağlı olarak; 2014 son çeyreğinde dış talebin büyümeye yaptığı katkının azaldığı, özel yatırımların bir miktar toparlanma belirtisi gösterdiği, özel tüketimin ise zayıf seyrini sürdürdüğü öngörülebilir. Bu doğrultuda, kamu harcamalarında belirgin bir canlanmanın göze çarpmadığı bu dönemde, GSYH gelişim hızının düşük bir seviyede gerçekleşeceği ifade edilebilir. Bu ise, Türkiye ekonomisinin 2014 yılını yüzde 3'ün altında mütevazı bir hızla geride bıraktığı bir tablo ortaya koymaktadır.

İŞGÜCÜ PİYASASI

2014 yılı 3. çeyreğinde yükselişe geçen işsizlik oranı, bu eğilimini son çeyrekte de koruyarak, Aralık ayında yüzde 10,9 seviyesinde gerçekleşti (Şekil 2). Bununla birlikte veriler incelendiğinde, söz konusu artışta

mevsimsel etkilerin hâkim rol oynadığı anlaşılıyor. Nitekim mevsimsellikten arınmış işsizlik oranının, bu dönemde bir düşüş kaydettiği görülüyor.

Bu bağlamda, tarım istihdamının yılın son çeyreğinde aşağı yönlü hareket ederek toplam istihdam üzerinde yarattığı olumsuz etki dikkat çekiyor. Aynı dönemde tarım dışı istihdamda ise, artış gözleniyor. 4. çeyrekte göze çarpan bir diğer gelişmenin ise, işgücüne katılımdaki gerileme olduğunu belirtmek gerekir. Bununla birlikte, tarım kaynaklı istihdam düşüşünün, işgücüne katılımdaki düşüşten güçlü olması ise, işsizlik oranı artışının arkasında temel sebep olarak yatıyor.

2014 yılına bir bütün olarak bakıldığında ise, işsizlik oranının yüzde 9,9 düzeyinde gerçekleştiği görülüyor. Bu oran, kadın nüfusta yüzde 11,9, erkeklerde ise yüzde 9 oldu. Yaz aylarında tüm zamanların rekor seviyesine ulaşan işgücüne katılım oranı ise, yıl genelinde yüzde 50,5 olarak gerçekleşti. Kadınların işgücüne katılım oranı bu dönemde yüzde 30,3 olurken, erkeklerde ise oran yüzde 71,3 oldu.

Emek piyasasının 2014'te verdiği genel görünüm ise, tarım dışı istidamdaki artışların sürdüğü, ancak işgücüne katılımdaki tırmanışa yetişmenin zorluğuyla karşı karşıya olduğu şeklinde özetlenebilir. İktisadi aktivitenin ılımlı bir büyüme sergilediği mevcut ortamın ise, emek talebinde ihtiyaç duyulan hızı etkileyen bir faktör olduğu ortadadır. Bununla birlikte, işgücündeki artışa cevap verebilecek istihdam olanakları yaratmak ve etkin bir emek piyasasına kavuşmak için; ekonomik büyüme

hızının yanı sıra, eğitim, bölge ve cinsiyet esaslı politikalara da ihtiyaç duyulduğunu vurgulamak gerekir.

CARİ AÇIK

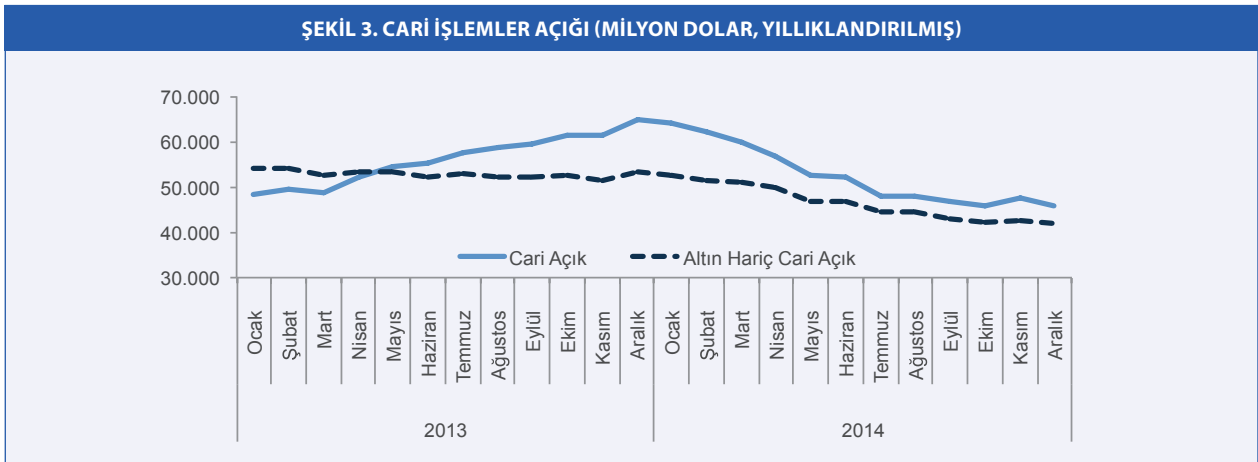
Yılın ilk 3 çeyreğinde, gerek ihracattaki artışla ve gerekse ithalattaki düşüşle birlikte gözle görülür bir azalma trendi çizen cari işlemler açığı, bu eğilimine yılın son çeyreğinde de devam etti. Bu bağlamda 2014 cari dengesindeki düzelmeye, dış ticaret açığında yaşanan yüzde 21,2 oranındaki gerileme oldukça olumlu bir etki yaparken, hizmetler dengesindeki fazlada görülen ve özellikle turizm geliri destekli olan iyileşme de, destek verdi.

Bunun sonucunda, 2014 yılında cari işlemler açığı bir önceki yıla göre yüzde 29,1 oranında gerileyerek, 45,8 milyar dolar olarak kaydedildi. Böylelikle 2010 yılından sonraki en düşük seviyesini gerçekleştiren açık, bu dönemde ılımlı seyreden iktisadi aktivitenin yanı sıra, özellikle petrol fiyatlarındaki düşüşten de olumlu etkilendi. Altın hariç cari işlemler açığı ise, 2014 yılında yüzde 21,2 azalarak 42 milyar dolar oldu (Şekil 3).

Öte yandan cari dengedeki toparlanma hızında, yılın son çeyreğinde bir yavaşlama göze çarpıyor. Bu gelişmede, Kasım ayında altın ithalatında görülen yukarı yönlü hareketin etkileri olmakla birlikte, ihracatta dış gelişmelere bağlı tempo kaybının da yansımaları hissediliyor.

Türkiye'de açığın en belirleyici unsuru olan enerji kalemi hariç tutulduğunda ise cari işlemler dengesinin, yılı pozitif seviyede geride bıraktığı anlaşılıyor. Enerji hariç cari dengenin fazla veriyor olması, mütevazı eko-

ŞEKİL 3. CARİ İŞLEMLER AÇIĞI (MİLYON DOLAR, YILLIKLANDIRILMIŞ)



Kaynak: TCMB, SETA Hesaplamaları

nomik büyümenin cari açığı kontrol altında tuttuğuna işaret ediyor.

Bununla birlikte, 2013 yılında yüzde 7,9 olan cari açığın GSYH'ye oranının, bu veriler dâhilinde 2014 yılında yüzde 5,7 gibi bir düzeye gerilediği öngörülebilir. Cari dengede gerçekleşen bu kayda değer iyileşmenin, daha düşük bir seyirde olmakla beraber, 2015 yılında da süreceği beklenebilir. Bu anlamda özellikle petrol fiyatlarından destek alacak olan cari işlemler dengesinin, dış dünyadaki belirsizliklerden olumsuz etkilenmesinin de söz konusu olduğunu belirtmek gerekir. Bu bağlamda, dünya piyasalarındaki riskler göz önüne alındığında, açığın gerek zayıflama temposunda gerekse finansmanında, 2015 yılında zorluklar belirmesi muhtemel görülmektedir.

SONUÇ: 2015 KRİTİK BİR EŞİK OLACAK

Yılın önceki dönemlerinde dış talepten gelen güçlü katkıyla büyüyen Türkiye ekonomisi, 2014 son çeyreğinde ise, global gelişmelerin olumsuz etkileriyle yoğun bir şekilde karşı karşıya kaldı. Avrupa pazarlarındaki zayıf talebin yanı sıra, Rusya ve Irak gibi önde gelen ihracat partnerlerindeki sıkıntılar, bu dönemde GSYH gelişim hızını olumsuz etkileyen faktörlerin başında geldi. Önceki çeyreklerde olduğu gibi iç talepte de zayıf bir seyrin göze çarptığı 4. çeyrekte, özel yatırımlarda gözlenen hafif çaptaki toparlanma belirtileri ise, olumlu bir gelişme olarak beliriyor.

Bu bağlamda, 2014 yılında yüzde 3'ün altında gelmesi beklenen GSYH gelişim hızında, yukarıda detaylarıyla ele alındığı üzere, küresel ekonomideki durgunluk ve belirsizliklerin önemli bir rol oynadığını; bunun yanı sıra, iç talebi yavaşlatmayı amaçlayan makro-ihiyati tedbirlerin etkili olduğunu belirtmek gerekir. Arz yönüyle ise, hava şartlarında yaşanan olumsuzluklar nedeniyle tarım üretiminde gözlenen düşüşün, büyüme üzerinde gözle görülür negatif etkilerinin olduğu vurgulanmalıdır.

Öte yandan, 4. çeyrekte işsizlik oranında bir artış görülmekle birlikte, bunun mevsimsel etkiler taşıdığı ve tarım sektöründen önemli ölçüde etkilendiği anlaşılmaktadır. 2014 yılı genelinde ise yüzde 9,9 olarak

gerçekleşen işsizlik oranı; istihdamda gözle görülür bir artış yaşanmakla birlikte, işgücüne katılımdaki güçlü trendin baskın bir etki yarattığına işaret ediyor.

Buna ek olarak, yılın ilk 3 çeyreğinde kayda değer bir düzelme kaydeden cari işlemler dengesi, son çeyrekte de toparlanma eğilimini sürdürdü. Bu dönemde, ihracat ve altın ithalatı ağırlıklı nedenlerle düşüşü yavaşlayan cari açık, petrol fiyatlarından ise olumlu etkilenmeye devam etti. Bu gelişmeler sonucunda cari işlemler açığı, 2014 yılında 2010 sonrası en düşük seviyesine gerilemiş oldu.

Bu bilgiler ışığında, küresel ekonomide belirsizliklerin sürdüğü bir dönem olan 2014 yılında, Türkiye ekonomisindeki performansın, konjonktürel etkiler barındırdığını ve bu nedenle de makul bir düzeyde gelişim gösterdiğini vurgulamak önem taşıyor. Bununla birlikte, ılımlı bir büyüme tablosunun çizildiği 2014'te, cari açıktaki arzu edilen gerilemenin, etkisi petrol fiyatlarıyla büyüyen bir başarı olarak öne çıktığını unutmamak gerekir.

2015 yılının ise, özellikle dünyadaki jeopolitik ve ekonomik problemlerin yansımalarıyla şekillenecek zorlu bir dönem olacağı, ortada olan bir gerçek. Öte yandan, son dönemde canlanan İran ve ABD gibi pazarlarda görülebilecek genişlemeler ise, Türkiye'nin 2015 ihracatı için potansiyel kazançlar olabilir. Bunun yanı sıra, Euro Bölgesinde devreye sokulan genişletici para politikasının bölgeye bir hareketlilik getirmesi halinde, Türkiye mallarına olan talepte güçlü yansımalar görülebilir. Bununla birlikte, eurodaki düşüşün, bölgeye yapılan ihracatta fiyat baskısı yaratıyor olduğunu da belirtmek gerekir.

Öte yandan, 2015 yılına dair mevcut iç göstergeler karmaşık sinyaller vermekle birlikte, özel tüketimde ek bir ivme kaybı olmayacağı ve yatırımlardaki toparlanmanın yavaş da olsa devam edeceği beklentisi çerçevesinde, GSYH gelişiminde iç talep katkısı daha belirgin olabilir. Ancak bu noktada, risklere ilişkin beklentilerin önemli rol oynayacağı da unutulmamalıdır.

Diğer yanda üretim cephesinden bakıldığında da, sanayide ihracatla ilgili gelişmelerin etkili olacağı, tarımda ise olumsuz hava şartlarının geride bırakılma-

sıyla birlikte bir düzelme gözleneceği ifade edilebilir.

2015 yılında, enerji fiyatlarından destek alması beklenen cari açığın kontrollü seyrinin süreceği ve enflasyonun zayıflama trendinde olacağı da, değinilmesi gereken önemli hususlardandır. Bu gelişmelere bağlı olarak, iktisadi aktiviteye, para politikası kanalıyla da, kademeli destekler gelebilir. Öte yandan, uluslararası piyasaları ciddi ölçüde etkileyen FED sürecinin ve kur hareketlerinin de, TCMB'nin izleyeceği kritik gelişmeler arasında olacağı belirtilmelidir.

Bu çerçevede 2015, makroekonomik göstergelerde sağlam duruşun korunacağı ve küresel konjonktür bağlamında mütevazı büyüme beklentilerinin makul karşılanacağı bir dönem olarak nitelendirilebilir. Bu noktada, Haziran ayında yapılacak seçimlerin, gerek

mevcut istikrar ve güven ortamının devamı, gerekse bu temel üzerine inşa edilecek yapısal reform planlarının hayata geçmesi anlamında bir dönüm noktası olacağı da ortadadır.

Nitekim dönüşüm planları, bir yandan mevcut kırılğanlıkları onarıırken, diğer yandan da iktisadi aktiviteye ivme kazandırıcı hamleler yaparak, Türkiye ekonomisinin sadece kısa vadede değil, uzun vadede de güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Ulusal ekonominin sürdürülebilir bir güçlü büyüme trendine kavuşması, bu önemli fırsatın etkin bir şekilde değerlendirilmesiyle doğru orantılı olacaktır. Bu nedenle önümüzdeki dönemin, yalnız 2015 yılı için değil, Türkiye ekonomisinin geleceği için de kritik bir eşik olduğu ortadadır.



SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | @setavakfi

SETA | Ankara

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312.551 21 00 | Faks: +90 312.551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 315 11 00 | Faks: +90 212 315 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington, D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No 19 Kahire MISIR
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985